

Hvad er sjovt for børn og unge?

Stor undersøgelse af de 7-18-åriges filmvaner: Det sjove er vigtigt for børn og unge, men hvad griner danske børn af i 2023? Gamle danske film overrasker.

Side 4

Grinede vi virkelig af det?

Puster fede Dorit æg i fremtidens danske film? Hvordan så det ud med komikken og grænserne for det acceptable førhen? Tag på slentretur gennem vores måske problematiske filmhistorie.

Side 6-7

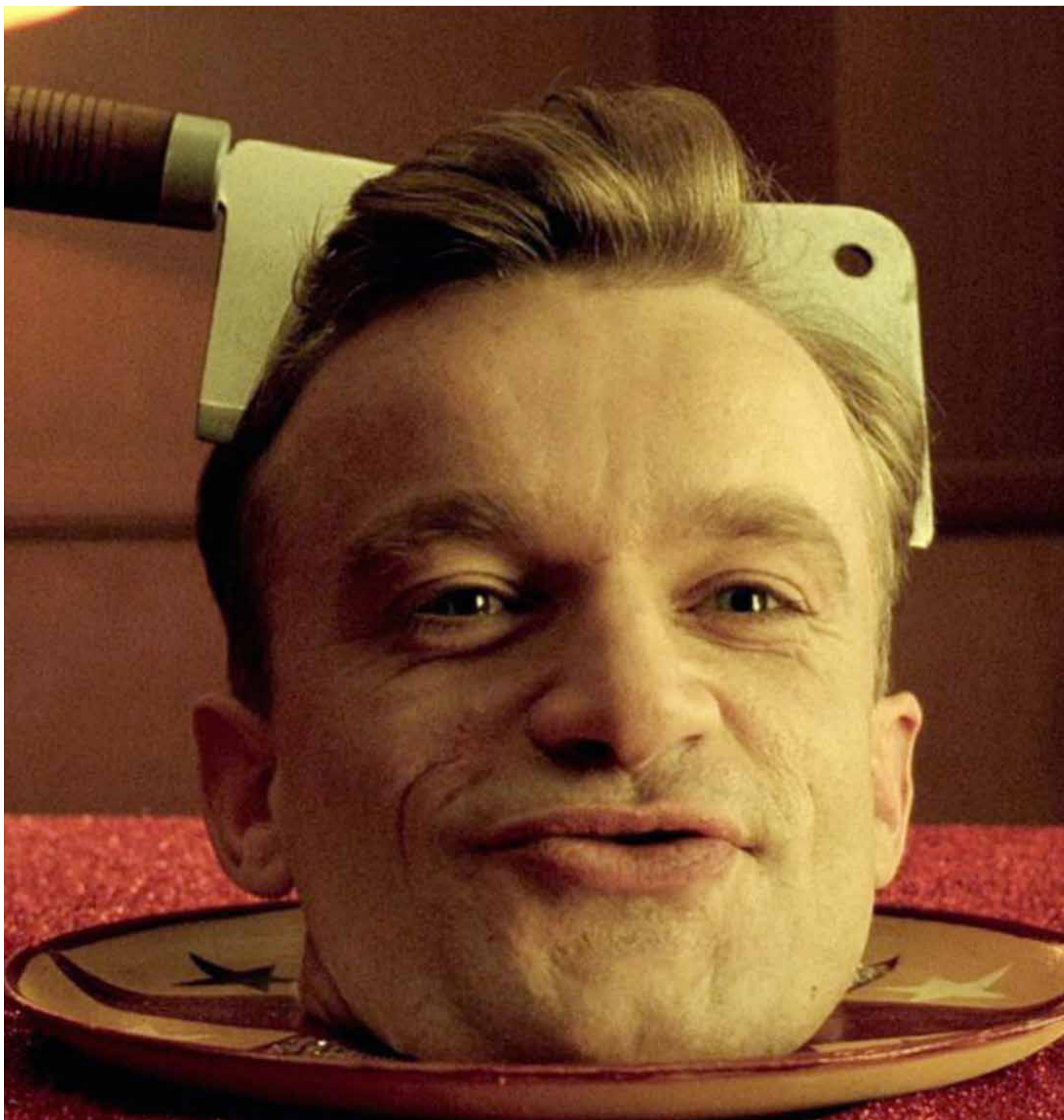
Latterens biologi

Er mennesker de eneste dyr med humor? Græder elefanter? Hvorfor bliver blondinevitser sjovere af #metoo? Få en videnskabelig forklaring på latter og gråd.

Side 10

NOGET AT GRINE AF?

Filminstituttet
tager det sjove alvorligt
10. — 24.
november 2023

ET GODT GRIN

En sjov film er altid sjovest i selskab med andre. Latter smitter, fordi vi er mennesker, der intuitivt mimer hinandens opførsel; dyrker kunsten at græde eller grine i kor. Så her kommer en invitation fra Filminstituttet til en tur i de lattervekkende films univers.

De aktiviteter og arrangementer, Filminstituttet hermed sætter i spil, handler om at se film eller lave sjove film sammen med andre. For et godt grin styrker fællesskabet og virker afstressende. Og alligevel besidder filmhumoren et oprørske potentiale. Talrige komedier har op gennem filmhistorien drevet gæk med selv farlige diktatorer – tænk blot på Charlie Chaplin som Fører Hynkel i *Diktatoren* (1940).

Smil!

Et godt grin starter med en trækken i mundvigene. Smilet er latterens forstadie. Alle mennesker smiler af glæde, men bliver også glade af at smile. Det er som i Chaplins eviggrønne sang fra filmen, hvor hans melankolske vagabond får ørerne i det maskineri, der buldrer løs i *Moderne Tider* (1936):

*Smile, though your heart is aching
Smile, even though it's breaking
When there are clouds in the sky
you'll get by
If you smile through your fear and sorrow
Smile and maybe tomorrow
You'll see the sun come shining through
for you*

I Chaplins *Moderne Tider* tjener sangen som opmuntring for en ung pige, som vagabonden følges med ud ad landevejen, storsmilende, i slutscenen. Dengang, i 1936, mødte en af alle tiders største filmkomikere diktatur og truende verdenskrig med smil og satire. Latterens forløsende potentiale og fællesskabet om det gode grin kan synes lige så nødvendig på vor tids klangbund af stor alvor. At afvæbne det, der er tungt at tumle, med et grin, kan måske hjælpe på vej til at betvinge selv tilsyneladende uoverstigelige forhindringer. I Chaplins sang fødes håbet af smilet. Uden det er der ikke meget at grine af.

— Lars-Martin Sørensen,
Forskningsleder, ph.d.

Læs mere om
Filminstituttets
fokus på
filmhumor.

Gøg og Gokke i komisk posur. Et af filmhistoriens ældste komiske makkerpar. Morsomme modsætninger er evergreens på film. Fy og Bi er det danske modsvar, en høj og ranglet, en anden lav og tæt.

Hovedretten er serveret! Spisetid i den kannibalistiske komedie, *Delicatessen* (1991).

Heil Hynkel! Stram retstilling, velkendte symboler, som drejes en knap, så det truende bliver komisk. Charlie Chaplin i sit livs modigste filmrolle, *Diktatoren* (1940).

Et godt blik for det moderne samfunds bizarre og absurde sider kan føre til skarp satire. Roy Andersson udstiller det skandinaviske velfærdsmenneske i sugende dybdeperspektiv. *Sange fra anden sal* (2000).

"Shut the fuck up, Donny!"
Tre virkelig skæve og meget forskellige eksistenser i ubrydelig enhed og konstant mundhuggeri udgør omdrejningspunktet i Coenbrødrenes absurde kult-komedie, *The Big Lebowski* (1998).

Kan kvinder være sjove? Ditte og Louise sætter kønsstereotyperne under komisk pres i deres film af samme navn (2018). Og klæder sig ud som mænd, når de altså ikke lige slikker indkørsel forbudt-skilte.

En rundhovedet malersvend med et smittende grin. Frederik Buch var en af 1910'ernes mest brugte filmkomikere. Her skraldgriner han i filmen *En bevæget Nat* (1916).

“DET SKAL VÆRE NOGET, MAN KAN GRINE AF I HVERT FALD TRE GANGE.”

Sådan lyder kravet fra Martin på 8 år til, hvad der får ham til at vælge en film. Udsagnet stammer fra Filminstitutets undersøgelse *Tæt på børn og unge* om de 7-18-åriges mediebrug.

Humor vægtes højt i de yngre aldersgrupper, når der skal vælges underholdning. Men undersøgelsen viser også, hvor tidligt livets alvor sætter ind. De yngste i gruppen (7-9 årige) lever i en her-og-nu stemning, der både er præget af jagten på det gode grin og tanker om forandringer i livet. De ældre

i gruppen (10-14 årige) er mere optagede af deres personlige udvikling. Fælles for store og små er, at de lever et liv, der kan skifte fra sjov og underholdning til eftertanke og bekymring i løbet af et kort sekund.

Som teenager er man ikke helt barn og heller ikke voksen. Den vanskelige overgang er der lavet talrige film om. Men det unge publikum foretrækker tilsyneladende det sjove frem for det problematiske. *Tigermælk* (2017).

Grænsesøgende sort humor er en dansk specialitet. Og skal det være sjovt, skal det også være dansk, lyder et af undersøgelsens resultater. *De grønne slagtere* (2003).

“Der er nogle ting, man engang synes var sjovt, man gerne vil kunne lide stadigvæk, men man bare er for stor til.”
— Claudia 8 år

Ordet 'sjovt' er sandsynligvis det ord, de unge (15-18 årige) bruger mest til at beskrive godt indhold. De er skrappe tidsøkonomer, der både har en travl hverdag og utallige konkurrerende kanaler på skærmen, så hvis de første par minutter ikke er sjove, så er de væk igen.

Det kan være ganske underholdende i at læse om, hvad det unge publikum foretrækker. Som nu i denne perlekæde af filmpræferencer fra et af undersøgelsens svar: “Men også kærlighedsfilm og dramaer og film med mord. Også film om virksomheder. Det er alt efter humør”

Et af undersøgelsens lidt påfaldende resultater er, at det særligt er ældre danske komedier, den unge målgruppe kender og morer sig over:

“Jeg kan rigtig godt lide gamle danske film, eller alt med Dirch Passer, fordi han er megasjov. Eller den med piger, der bliver soldater.”
— Lulu 10 år

De er også enighed om, at dansk humor kan noget helt særligt. Når humoren fungerer på dansk, er det sjovere end film og serier fra andre lande.

“Nogle af mine yndlingsfilm er *De grønne slagtere*, *Retfærdighedens ryttere* eller *Blinkende lygter*. Jeg synes, de er megasjove, og jeg kan rigtig godt lide komik, specielt dansk. Jeg er ikke så vild med det udenlandske. Der er ikke noget, der slår dansk humor. Det er nogle af de bedste film, jeg nogensinde har set.”
— Lily, 16 år

— Lisbeth Arto Juhl Sibbesen, Undervisningsredaktør

Læs hele undersøgelsen *Tæt på børn og unge*.

Noget overraskende scorer ældre danske komedier højt, når børn og unge ser filmkomik. Dirch i dametøj i *Charles tante* (1959)

1900'erne

Et par gadedrenge driver gæk med *Den nærsynede Guvernante* (1909).

Hu-nej! Vi laver film! Og anarkisten sprænger svigermor i luften med dynamit. *Anarkistens Svigermoder* (1906).

1910'erne

Tidstypisk falde-på-halen-komik fra 1910'erne. Frederik Buch i *Mesterhypnotisøren* (1919).

1920'erne

Den komiske duo tog Europa med storm. Fy og Bi i klassisk positur og ved Vesterhavet. *Vester-Vov-Vov* (1927)

”DET SJOVE SKAL TAGES SERIØST”

Interview med Kasper B. Olsen, som er medejer af *Lommefilm*, der lærer skolebørn at lave små film med mobiltelefonen. En vigtig del af Filminstitutets fokus på humor består i et samarbejde med *Lommefilm*, hvor omkring 300 skoleelever landet over laver sjove film.

Hvordan arbejder I med humor i undervisningen?

Vi arbejder jo med film, og humor er et elsket og ofte anvendt virkemiddel, både generelt og i vores projekter.

Vores meget korte format (ofte omkring et minut) passer godt til et humoristisk *take*, og nogle af filmene har struktur som en klassisk vittighed.

Hvilken effekt kan humor som tema have på et klassefællesskab?

Humor og grin er forløsende. Nogle af vores tematikker er ret tunge, så kan det være rart at grine sammen, det tror jeg ikke skygger for budskabet. Vi arbejder for eksempel med alkoholvaner, ulovlig deling af andres billeder og usikker adfærd på nettet lige nu. I sig selv lidt tunge emner. De kan sagtens behandles alvorligt, men de kan også tilgås humoristisk. Med humoren undgår vi desuden den løftede pegefinger, vi så gerne vil være fri for, og det gode grin er forløsende, samtidig med at budskabet stadig står der. Og så er det sjove virkelig en god motor til at få de unge til at dele deres film, for alle elsker at give andre et godt grin.

Det er jo sjovt at lave film – men hvordan sikrer I jer, at produktet også bliver sjovt for publikum at se?

Det kedelige svar lyder: ved at tage det seriøst. Eleverne må godt have det sjovt mens de optager, men de må ikke bare fjolle derudaf og glemme, at det er en medieproduktion, og der er modtagere

i sidste ende. Det betyder også, at de skal tænke lidt over deres sprogbrug. Ting, som kan være okay at sige mellem venner, gør sig ikke altid godt i en produktion, der skal ses af andre.

— Louise Fischer, Udviklings- og undervisningsmedarbejder

Filminstitutet samarbejder med uddannelsesstilbuddet *Lommefilm* om et forløb, hvor skoleelever landet over får undervisning og opgaver i at lave sjove mobilfilm. 1. december kårer vi den bedste af elevernes film og viser den på Filminstitutets sociale medier.

Foto: Jørgen True

Humor er forløsende at arbejde med, når der skal laves skolefilm. Og tunge tematikker kan tilgås med humor, så man undgår løftede pegefingre.

Foto: Jørgen True

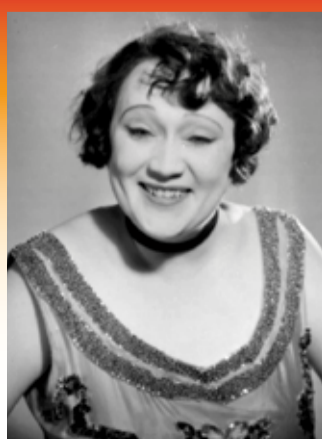
Foto: Jørgen True

Den helt korte film, som *Lommefilm* og skoleeleverne arbejder med, har ofte struktur som en klassisk vits, men det betyder ikke, at den er det rene pjat.

1930'erne

Marguerite Viby var her, der og allevegne i både 30'erne og 40'erne. *Mille, Marie og mig* (1937).

Glemmer du, så husker sangeren, revy- og filmstjernen Liva Weel. *Odds 777* (1932).

1940'erne

To af tidens største i en elegant komedie. Mogens Wieth og Bodil Kjer i *En Herre i Kjole og Hvidt* (1942).

En feteret skuespiller i clinch med fire ekoner. *Mine kæreste og fire ekoner* (1943).

Tre af dansk films store komiske skuespillere omkring billardbordet. Karl Stegger som sortsøvret Karl Stegger og stammehøvding var sjov i datidens optik. *Styrmand Karlsen* (1958).

GRINEDE VI VIRKELIG AF DET?

EN SLINGRETUR GENNEM DEN MÅSKE BETÆNKELIGE DEL AF DANSK FILMHUMOR

Det rigtig sjove på film er ikke nogen uforanderlig sag. Det, der var sjovt i går, sidste år og for 10, 20 eller 30 år siden kan forekomme aldeles uden for nummer i en nutidig optik. Bladrer man lidt i dansk films store glemmebog for filmkomedier, myldrer det frem med humoristiske indslag, der sagtens kan opfattes som politisk ukorrekte levn fra en (heldigvis!) svunden fortid, hvor racisme, sexismen og grænseoverskridende adfærd over for børn var gangbar valuta. Fremstillinger, der virker stødende for nogle, mens andre trækker på skuldrene og spiller "det var en anden tid"-kortet. Og er der noget, der deler os danskere i disse år, så er det synet på, hvordan vi håndterer ytringer, der ikke modsvarer en ny tids følsomhed.

'Sorte avekatte' og Karl Stegger som stammehøvding

Racistiske portrætteringer af særligt sorte er ikke et særsyn i den danske komedie. I *Smil og Taare* (1923) bliver en sort chauffør udsat for ondsindet mobning og tituleret som 'sorte avekat', et populært øgenavn til sorte, der sammen med 'neger' ses i mange komedier, bl.a. *Barken Margrethe* (1934), hvor en ung og meget hvid Lau Lauritzen jr. tæver en sort bokser under racistiske tilråb fra skibskokken Ib Schønberg i en af tredivernes styggeste scener. To grelle eksempler på blackfacing i humorens tjeneste er begge fra 1958: I *Styrmand*

God tone og folkelig underholdning er noget, der flytter sig. 1950'ernes mest populære barnestjerne, Lille Per, synger "En sort lille neger fra Afrika" i folkekomedien *Far til fire og ulveungerne* (1958).

Karlsen spiller Karl Stegger en aggressiv, billard-snydende stammehøvding med hang til whisky, mens Lille Per i *Far til Fire og ulveungerne* synger "En sort lille neger fra Afrika" – begge er malet sorte fra top til tå. Det var folkekomedier af den slags, der udløste de store filmgrin i det årti. Men må man virkelig grine af den slags i dag? De fleste nok ville sige nej, selv om disse gumpetunge fremstillinger mest af alt forekommer latterlige og absurde i vores samtid – hvilket jo gør dem til pædagogiske

1950'erne

Den første komedie med kulør på. *Kispus* (1956).

Dansk komedie blev Dirch, Dirch, Dirch og Dirch. Her i *Det var på Rundetårn* (1955) og i *Vi er alle sammen tossede* (1959).

1960'erne

Oscar-nomineret som bedste udenlandske film. *Harry og Kammertjeneren* (1961).

Så er der total nabokrig af den komisk-satiriske slags. *Naboerne* (1966).

I den folkekære serie om *Min søsters børn* går ungerne frisk til både bajere og smøger. For det er vel sjovt at se de kære små slå sig løs?

skræmmeeksempler, og dermed tjenlige til fremvisning i den gode sags tjeneste.

Sprogøe i skihytten og klassens tykke pige

Ikke overraskende kan talrige danske komedier nemt beskyldes for at være sexistiske og nedgørende over for kvinder. I *Min kones ferie* (1967) prøver Ove Sprogøe ihærdigt at komme i bukserne på Ghita Nørby i en skihytte. Et decideret overgreb i nutidig kontekst, som Nørby dog i takt med den tids toneklang tager med et mildt smil. Men hvad med Olsen-banden da? Inkarnationen af dansk, folkelig hyggekomedie – noget, millioner af danskere grinede af gennem flere årtier? Tag blot med banden til Jylland (1971) og mød Peter Steen som storgramsende voyeuristisk befalingsmand.

propagandafilm *Danmark for Folket* (1937). Anders Matthesens *Terkel i knibe* (2004) er blevet hyldet for at være i øjenhøjde med de bumsede teenagere med dens fuckfinger til al småborgerlig Salonfähigkeit. Men den stereotypiske portrættering af 'klassens tykke pige', Fede Dorit, der mobbes til selvmord, fremstår temmelig afstumpet i dag. Det gjorde den i øvrigt også for mange, dengang filmen var ny. Fortalere for filmens galgen-pædagogiske humor vil dog sikkert sige "slap off" og hævde, at filmen netop problematiserer mobning ved den

grove overdrivelse. Og at filmvold, der ikke gør ondt, netop er den farlige af slagsen, så derfor må Dorits selvmord gerne kradse.

Den 'farlige' fortid og zen-bavianen

Men hvad gør vi med denne, i nogles optik, politisk ukorrekte humor fra fortiden? Skal den tilbage på arkivhylden; gemmes væk under gulvtæppet, eller udstyres med disclaimers, standardgrebet for enhver, der gerne vil gyse over det utilladelige, men samtidig frygter shitstormen, som kan følge af at vise det frem? Måske skal man midt i

al balladen om wokeness og cancel culture bare give en af filmhistoriens mindst kontroversielle skikkelser, zen-bavianen Rafiki fra *Løvernes Konge* (1994), ordet: "Fortiden kan gøre ondt. Men som jeg ser det, kan du enten flygte fra den eller ... lære af den".

— Bjørn Juul Andersen, Kommunikationsmedarbejder

En fuckfinger til al småborgerlig pænhed? Anders Matthesen gik til stregen og – mente mange – langt over stregen med mobningen af Fede Dorit i *Terkel i knibe* (2004).

Nåja, også han fremstår som latterlig, så den lader vi passere. I den berømte og berygtede æggepuste-scene fra den vold-for-sjov-proppede *Blinkende lygter* (2000) giver en arrig Søren Pilmark Sofie Gråbøl en knytneve i synet og råber "så holder du kraftedeme kæft, kælling!". Det er let at enes om, at vold mod kvinder er ikke spor sjovt. Men griner man ikke nærmere af en afstumpet, voldelig mand, der mister kontrollen og gør noget så torskedumt som at slå en (ganske vist temmelig uudholdelig) kvinde? Og er det ikke scenens ambivalens – at han forløber sig, men at hun er skideirriterende – der gør, at scenen i ordets egentlige forstand er 'mindeværdig'? Det er vel et kendetegn ved gode film, at de er bærere af en ambivalens, eller et konfliktstof, der gør, at man tænker og diskuterer videre, når filmen er slut?

Børn i danske folkekomedier har heller ikke været pakket ind. *Min søsters børn* både ryger og drikker bajere i 60'erne, mens ørefigurnerne synger i en kækt humoristisk scene i den socialdemokratiske fiktions-

1970'erne

Syngende sprutter og havfruer bolttrer sig i *Bennys Badekar* (1971).

Det var skidegodt, Egon, gennem flere årtier. Her er *Olsen-banden i Jylland* (1971) og i karakteristisk profil i *Olsen-banden på sporet* (1975).

Olsen-banden på sporet (1975).

”DET VILLE BARE VIRKE FORKERT, HVIS DER VAR EN KRIDHVID AFSENDER PÅ DET”

Interview med Troels Unneland, instruktør, manuskriptforfatter, stemmeskuespiller og komponist i gruppen Gigis, der blandt andet står bag animationsfilmene *Shabholm* (2023) og *Blokhavn* (2020).

Tre af Gigis' fem medlemmer, Adrian Hosseinpour, Troels Unneland og Maithe Emil Kibsgaard.

Hvad gør jer anderledes end tidligere generationer?

Vi er selv i vores målgruppe, så vi laver bare det, vi selv synes er sjovt. I forhold til tidligere generationer går vi nok lidt mere over stregen og tager den lidt længere – f.eks. i forhold til stereotyper og etniciteter. Fordi vi selv kommer fra forskellige steder, har vi aldrig følt, vi gør grin med andre end os selv, når vi griner af en specifik etnicitet. Samtidig gør vi heller ikke bare grin med karakterne. Vi har altid en kærlighed til dem. Det tror jeg godt, folk kan se.

Ville det ændre noget, hvis alle i Gigis var hvide?

Ja, så tror jeg, folk havde taget anderledes imod det. Hovedparten af vores karakterer har en anden etnisk baggrund end dansk, og det ville bare virke forkert, hvis der var en kridhvid afsender på det. Vi er vokset op blandt rigtig mange forskellige kulturer, så selv os, der er helt danske, har en ret stor baggrundsviden og føling med, hvordan personerne er i virkeligheden. Vi har fået en stor platform, fordi de unge drenge i København og resten af landet har kunnet genkende sig selv både i vores sprog og væremåde. Det er autentisk, og vi skal ikke rigtig anstrenge os, når vi skriver manuskripter eller indspiller – det kommer fuldstændig naturligt, og det tror jeg, folk kan høre.

Hvad synes I selv er sjovt?

Vi kan godt lide sort humor. Folk som Will Ferrell og Ben Stiller har lavet sjove film. Vi kan også godt lide, når det bliver lidt skørt. Den sjoveste animationsfilm må være *South Park*-filmen. Den har inspireret os meget, fordi den går så meget over grænsen. Den går endnu længere, end vi nogensinde ville, men slipper afsted med det, og det er sjovt. Ellers har *Zoolander* gjort et kæmpe indtryk på os. Det er fedt, når noget er virkelig, virkelig dumt men samtidig helt

gennemført. Der er så mange sjove ting i den film, hvor man tænker, at det også må have været sjovt at skrive. Den er original.

— Jan Fredslund,
Kommunikationsmedarbejder

Gigis har valgt deres sjoveste yndlingsfilm til en serie i Cinemateket. Se dem her.

Zoolander (2001). Foto: Paramount Pictures

1980'erne

Kirsten Lehfeldts pølser og spaghetti fik både grin og gru frem i *Flamberede hjerter* (1986).

Ivan Olsen viser muller i *Gummi-Tarzan* (1981).

Clausen og Larsen hilser på i den storsælgende *Midt om natten* (1984).

1990'erne

Bagover med hende, og smak! Det allerførste kys i *Bror, min bror* (1998).

”DET BLIVER FAKTISK RET SÅRBART”

Interview med skuespiller og satiriker Nina Rask, der er aktuell som huskunstner på Aveny-T og med stand-up-showet *Nina er sjov* på Det Kongelige Teater.

Foto: Rita Kuhlmann

Wild Tales (2014). Foto: Warner Bros. Pictures

Hvilken film synes du er sjovest?

Den argentinske film *Wild Tales* rammer direkte i min mave med noget, jeg synes er vildt sjovt – som er det absurde og lidt tragikomiske. Uha, det er bare lige min smag. Det er fem forskellige historier med folk, der er virkelig dårlige til at kommunikere og simpelthen er i nogle røv-situationer, der udvikler sig på de mest groteske måder. Superalvorligt, men også sjovt på samme tid. Den blanding synes jeg er virkelig spændende.

— Jan Fredslund,
Kommunikationsmedarbejder

Nina Rask har valgt sine yndlingskomedier til en serie i Cinemateket. Læs mere her.

Hvad kendetegner din generation af komikere?

Vi går i mange forskellige retninger, men den del jeg repræsenterer, dyrker i høj grad selvironien og er kritisk over for magtstrukturer. Mit indtryk er, at man i dag tør være mere sårbar og snakke om nogle tungere og sværere emner, hvor der førhen mere var tendens til, at stand-up-rummet altid skulle være sjovt, og ironien var kongen. Jeg synes, vi tør balancere det på en måde, hvor der skal være masser af grin, men også kan være momenter med tvivl om man skal grine eller tage det alvorligt – en balancegang, hvor det faktisk bliver ret sårbart.

Hvad er der at grine af i dag?

Jeg synes, man kan finde noget sjovt i alle emner. Det er ikke sjovt at snakke om voldtægter, hvis det er på bekostning af ofrene. Men vi har fået en samtykkelovgivning og anerkendt, at vi lever i et voldtægtssamfund, og så synes jeg f.eks. stadig, det kan være sjovt at lave en parodi på den type, der ikke mener at samtykkelovgivningen er nødvendig. Der er altid et *take* på meget seriøse emner, hvor man kan trække noget komik ud af det, som ikke er på bekostning af de undertrykte.

Hvem må gøre grin med hvem?

Det er virkelig vigtigt at overveje sin position og baggrund for, hvordan man oplever og forstår ting, før man joker om dem. Det er mit indtryk, at mange glemmer det og tænker sig selv som helt objektive. Det er der ingen, der er. Jeg har ikke lyst til at sige, at hvide mænd ikke må lave jokes om lesbiske. Det tror jeg faktisk, en hvid mand kunne gøre på en rigtig fed måde. Men man skal overveje meget, hvor man kommer fra, inden man kaster sig ud i komik om svære emner – for man falder desværre hurtigt i nogle faldgruber, når man tror, man har et neutralt udgangspunkt.

Medsøsterlige råd er dyrebare, når det bare er ærgerligt, *Sonny Boy*. *Den eneste ene* (1999).

Direkte fra junglen til stenbroen. Flemming Quist Møller tog kegler med *Jungledyret Hugo* (1993).

2000'erne

Først en reklame, siden en pivfynsk komedie fra *Snave*. *Polle Fiction* (2002).

En berømt og berygtet scene. Der pustes æg i *Blinkende lygter* (2000).

Sønderjysk sorthumor, ansvarshavende børn og begravelsestaler. *Kunsten at græde i kor* (2006).

”METOO HAR GJORT BLONDINEVITSER SJOVERE”

Foto: Stine Hellmann

”Why do you cry?” spørger Arnold Schwarzenegger med tyk tysk accent i rollen som *Terminator II*. Og pubertetsknægten John Connor, der skal redde menneskeheden fra maskinerne, har ikke noget godt svar til Arnold-maskinen på, hvorfor mennesker græder og griner. Men det har den prisvindende videnskabsjournalist, forfatter og neurolog, Lone Frank, måske.

Hvorfor griner mennesker; hvad er latterens funktion?

Smil og latter er sociale signaler, på flere måder. Dels afvæbnende; man vil sige: ”Jeg er ikke farlig, hvad med dig, er du heller ikke farlig?” Det er en pendant til abers pelspilleri, et signal om, at man gerne vil være venner. Latter binder os sammen som gruppe, vi griner mere i grupper, end når vi er alene – også når vi ser det samme. Vi griner, før vi kan tale – babyer griner i tre-måneders-alderen, før de fatter nogen som helst større sammenhænge, så det er helt basalt. Og så fører latter til fysisk afspænding, velvære, det gør simpelthen godt at grine.

Hvordan forholder det sig med gråd?

Gråd er ligeledes et socialt signal, men det er vi mennesker mere alene om. Dyr græder ikke, ja, der er måske noget med elefanter og gråd, men det er der usikkerhed om. Gråd er et signal om, at man er ærlig – det er meget svært at *fake* gråd; det skal man øve sig på. Mænd og kvinder græder af forskellige grunde; kvinder når de er forsmåede, mænd af mere sentimentale grunde, som når fodboldholdet taber. Der er nogle virkelig interessante forskelle, man ved ikke, om det er kulturelt indpodede kønsforskelle – drenge og piger er rimelige ens frem til puberteten, så græder kvinder mere end mænd. Og det hjælper at græde,

for gråd sender smertedæmpende stoffer ud i blodet.

Findes der fænomener, som altid er sjove?

Det uventede og overraskende er sjovt, når bare det ikke er for farligt. Det pinlige og det tabubrydende er også sjovt, når det ikke er helt ude i ekstremen. Og det forbudte, alt det man ikke må, er sjovt – blondinevitser er blevet sjovere af metoo-bevægelsen, fordi sexismen er blevet mere forbudt. Før var den slags bare lidt dumt, men i og med, at det er blevet mere forbudt, er alt, hvad der gør grin med kvinder også blevet lidt sjovere.

— Lars-Martin Sørensen, Forskningsleder, ph.d.

Mød Lone Frank i samtale med Filminstitutts forskningsleder Lars-Martin Sørensen om film, grin, gråd, mennesker og hjerner. Se mere her.

Ondskabens hotel (1980). Foto: Warner Bros

Et smil, en snerren, eller hvad er det Jack Nicholson kan med sit ansigt, der gør ham så skræmmende? Smil er et socialt signal, lidt som abernes pelspilleri, der skal vise venligssindethed, ifølge Lone Frank. *Ondskabens hotel* (1980).

Clueless (1995). Foto: Paramount

Den dumme blondine er en af de mere sejlivede stereotyper i komiske film. At den slags bliver mere og mere utilladeligt, kan gøre stereotyperne sjovere. For det sjove er ofte også det forbudte. *Clueless* (1995).

2010'erne

To kvinder i komisk kamp med kønsstereotyperne. Ditte og Louise i filmen af samme navn (2018).

Så krummer vi tæer. Pinligheds-komik med Frank og Casper. *Klovn – the movie* (2010).

Den søde juletid, hvor familier samles og opfører sig ... sjovt! *Den tid på året* (2018).

Hjemlig hygge hos tøffelhelten og hans besidderske kæreste. *En frygtelig kvinde* (2017).

DU KAN MØDE ...

Emma Holten og Signe Amtoft, som introducerer film om kvinder, der fremstilles som tomhjernede blondiner.

Generelt er jeg enormt interesseret i 'den dumme kvinde' som figur. Hun har spillet så stor en rolle i vestlig kultur, men hvem er hun? Og hvem er dumtest: den dumme kvinde, eller den mand, der gerne vil knalde hende?"

— Emma Holten, feministisk aktivist og foredragsholder

Foto: Claudia Vega

"For mig er den sjove stereotyp-joke den, der kommenterer på stereotypen og får os til at tænke. For eksempel 'blondinen' som viser sig at være super skarp, selvom hun er sit stereotype, 'blonde' selv."

— Signe Amtoft, forfatter og radiovært

Foto: Poul Venn

Frederikke Aspöck, som diskuterer satire som middel til at kritisere Danmarks kolonifortid sammen med skuespiller Sara Fanta Traore.

"Komik kan være et skarpt og effektivt middel til magtkritik. Det er sådan vi anvender den i Viften. Derudover udstiller den absurde komik i Viften også det absurde i raceteori og slaveri".

— Frederikke Aspöck, instruktør af Viften (2023)

Den prisvindende dokumentarfilminstruktør Christian Einshøj i samtale med Politikens Henrik Palle om det, der gør ondt, men kan fortælles med glimt i øjet.

"Jeg ville med Bjergene gerne lave en trist film. Men der er ingen indsigt i at påstå, at livet er trist og nogle gange føles meningsløst. Det ved alle. Humoren blev et værktøj til at gøre den triste historie mere vedkommende".

— Christian Einshøj, instruktør af Bjergene.

Bjergene (2023)

Ditte og Louise

Christian Tafdrup i en samtale med Lotte Svendsen om filmhumorens håndværk.

"Humor skal ikke nødvendigvis være farlig. Hvad der er farligt for nogen, kan være ufarligt for andre. Tidsånden dikterer også, hvad der må laves sjov med og ikke. Men jeg synes, den bedste humor altid udfordrer sit publikum. Genkendelighed – at føle sig ramt, hvor det gør lidt ondt – er vigtigt".

— Christian Tafdrup, instruktør af bl.a. En frygtelig kvinde og Speak No Evil

Foto: Simon Jeppesen

"DJØFFET hensynsbetændelse truer det gode grin".

— Lotte Svendsen, instruktør af bl.a. Max Pinlig-filmene

Ditte og Louise, som introducerer deres egen film af samme navn og kalder den for 'vred kunst'.

"Det er altid svært at lave film. Men at noget skal være sjovt, er en meget konkret og tydelig målsætning. Folk skal grine! Halvsjov duer ikke rigtigt. Det er enten eller. Enten griner de, eller også falder det til jorden. Der er kontant afregning. Det kræver sans for genreforståelse, timing og overraskelselementer".

— Ditte Hansen og Louise Mieritz, instruktører, manusforfattere og skuespillere

Læs mere om Filminstitutets fokus på filmhumor og se det fulde program.

2020'erne

Grinende venner i Velling. Meter i sekundet (2023).

Krimikomedie med Anders Thomas Jensens faste crew. Retfærdighedens ryttere (2020).

En ternet ninja ikke længere i ægte cashmere. Ternet Ninja 2 (2021).

Mugge er virkelig mærkelig, og det kommer der komik ud af. Mugge og hans mærkelige hjerne (2022).

Du kan også opleve

DU KAN OGSÅ OPLEVE ...

Den Store Danske Komediequiz – fra Dirch til Terkel

Kan du alle citater fra *Blinkende lygter*, og har du styr på dine Olsen-banden-film? Tag dine venner under armen, og test din viden om dansk komediefilm i Den Store Danske Komediequiz i Folkehuset Absalon i København.

Den Store Danske Komediequiz

Sted: Folkehuset Absalon, Sønder Blvd. 73, København V.
Hvornår: Onsdag 15. november
Tid: 20:00 – 22:00.

Bestil billetter på absaloncph.dk

Folkekøkken og folkekomedie: Dirch og deller

Dirch Passer charmerer som sød og excentrisk buschauffør i den hyggelige folkekomedie *Bussen*, hvor hustruerne i en lille landsby går i strejke imod ægtefæller og deres fordømte fremskridt! Til arrangementet serveres en 2-retters menu, inspireret af filmen.

Folkekøkken og folkekomedie: Dirch og deller, København

Sted: Folkehuset Absalon, Sønder Blvd. 73, København V.
Hvornår: Mandag 6. december
Tid: 18:00 – 21:00

Bestil billetter på absaloncph.dk

Folkekøkken og folkekomedie: Dirch og deller, Skive

Sted: ArtCinema4, Skyttevej 12, Skive
Hvornår: Onsdag 15. november
Tid: 16:30 – 19:30

Bestil billetter på cinema4.kcskive.dk

LAUGH-ALONG: Med Monty Python

Forskning viser, at vi bliver glattere af at grine, så i folkesundhedens tjeneste inviterer Cinemateket publikum til at grine med på britiske Monty Pythons tidlige og mest berømte sketches i *And Now for Something Completely Different* fra 1971. Før filmen hjælper vi lattermusklerne i gang med en 'Holy Ale' til ganen og andre 'latterlige' påfund i Monty Pythons ånd.

LAUGH-ALONG: Med Monty Python

Sted: Cinemateket, Gothersgade 55, København K
Hvornår: Mandag 20. november
Tid: 19:15

Bestil billetter på cinemateket.dk

Blinkende lygter (2000)

Folkekomedie og folkekøkken

Hvorfor ikke kombinere et godt grin med et godt måltid? Filmintitutet inviterer, sammen med Folkehuset Absalon og ArtCinema4, til Folkekøkken og folkekomedier for hele familien. Arrangementerne finder sted i København og Skive.

Fællesspisning og folkekomedie: Far laver sovsen

Der er dømt røg i køkkenet og leg med de klassiske kønsroller i 70'er-komedie med Ghita Nørby og Morten Grunwald. Da Bitten bliver forfremmet på slipsefabrikken, og hushjælpen forlader hjemmet, må Herbert opgave karrieren og blive hjemmegående 'husfader' for deres to børn. Til arrangementet serveres en 2-retters menu, inspireret af filmen.

Fællesspisning og folkekomedie: Far laver sovsen

Sted: Folkehuset Absalon, Sønder Blvd. 73, København V.
Hvornår: Onsdag 22. november
Tid: 17:00 – 22:00

Bestil billetter på absaloncph.dk

Far laver sovsen (1987)

Polle Fiction (2002)

Harske Hubbi

Fri fredag – fri entré: Bad Taste Fredagsbar med Polle Fiction og Harske Hubbi

"Go' smag er for de fin' folk ind i O'nse"! Nu bliver det i stedet 'totalt utidigt' og 'olympisk', når vi viser en nymastereret kopi af Søren Faulis kultkomedie *Polle Fiction* fra 2002. Film introduceres af reklamemanden bag Polle-universet, Peter Stenbæk, hvorefter ingen ringere end Harske Hubbi himself holder DJ-koncert med sine 80'er-vinylsingler og fynske talegaver ("chok, chok, chok..."). Alt sammen ganske gratis og ledsaget af billige 'piller-paller' på flaske.

Fri fredag – fri entré: Bad Taste Fredagsbar med Polle Fiction og Harske Hubbi

Sted: Cinemateket, Gothersgade 55, København K
Hvornår: Fredag 10. november
Tid: 17:00

Læs mere på cinemateket.dk

Filmintitutet tager det sjove alvorligt på alle vores kanaler:

Cinemateket.dk

— gør dit lærred og dit smil lidt bredere

Stumfilm.dk

— det grinede vi også af for 100 år siden

Danmarkpaafilm.dk

— find filmguld og gode grin fra hele Danmark

Filmcentralen.dk

— komedien som klassekammerat

Børnebiffen i dagtilbud

— fnis med film

Kosmorama.org

— det sjove ved at være klog på film

DFILM DET DANSKE FILMINSTITUT

Gothersgade 55
1123 København K
Tlf. 3374 3400
dfi.dk

Redaktion
Lars-Martin Sørensen
Lisbeth Arto Juhl Sibbesen
Sophie Engberg Sonne

Tak til
Charlie Chaplin

Design
Pernille Volder Lund

Foto
DFIs Billed- & Plakatarkiv

Forside
Delicatessen (1990). Foto: Darius Khondji